

TA'LIMDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING IJOBIY VA SALBIY JIHATLARI

Adahambekov Qudratbek Avazbek o'g'li

Andijon viloyati Yuridik texnikumi 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqola, axborot texnologiyalari haqida to'liq tushuncha, ularning salbiy va ijobiy taraflari, hozirgi kundagi globallashuv jarayonida axborot texnologiyalarini inson hayotida tutgan o'rni, ta'lim tizimida axborot texnologiyalarining muhimlik darajasi va ijobiy hamda salbiy jihatlari, shuningdek, O'zbekiston Respublikasida ushbu sohaga qaratilgan e'tibor va amalga oshirilgan ishlar haqida yoritib beradi.*

Kalit so'zlar: *Axborot texnologiyalari, Salbiy va ijobiy jihatlar, Ijtimoiy aloqa, Texnologik qarama-qarshilik, Ekologik muammolar, Ta'lim tizimi, O'qitish metodi, Elektron axborot ta'lim tizimi, Kreativlik va innovatsiya, Mazmun kengaytirilishi*

Axborot texnologiyasi nima?

Axborot texnologiyalari - bu kompyuter dasturlari, dasturlash tillari, malumotlar, malumotlarni qayta ishlash va saqlashni o'z ichiga olgan tegishli sohalar to'plami. Ya'ni axborot texnologiyalari - raqamli ma'lumotlar ham demakdir. Ushbu texnologiyalar yordamida biz raqamli ma'lumotlarni yaratishimiz, izlashimiz, tahrirlashimiz va shu kabi ishlarni bajarishimiz mumkin. Axborot texnologiyalari bu umumiy tushuncha bo'lib, yuqorida ta'kidlanganidek, bu turli xil sohalarning to'plami sanaladi. Bu to'plam dizaynerlik, arxitektorlik, dasturchilik, kiber xavfsizlik va shu kabi ko'plab sohalarga ega. Ushbu soha kundan kunga jadal suratda rivojlanib bormoqda.

Axborot texnologiyasining salbiy va ijobiy jihatlari

Tanganing ikki tarafi bo'lganidek, axborot texnologiyalarining ham salbiy ham ijobiy taraflari mavjud.

● Salbiy:

Axborot texnologiyalari (AT) jamiyat va biznes uchun ko'plab foydalar keltirishi bilan birga, ba'zi salbiy taraflari ham mavjud. AT ning salbiy taraflari quyidagilar bo'lishi mumkin:

1. Axborot xavfsizligi. AT orqali saqlangan, qayta ishlangan va uzatilgan ma'lumotlar kiberjinoyatchilar, terrorchilar, raqiblar yoki boshqa noqonuniy guruhlar tomonidan o'g'rilanishi, buzilishi, o'zgartirilishi yoki yo'q qilinishi xavfi bor. Bu esa ma'lumot egasining ishonchini, reputatsiyasini, moliyaviy manfaatlarini yoki hayotiga xavf soluvchi oqibatlariga olib kelishi mumkin.

2. Ijtimoiy aloqalar. AT orqali oson va tezkor muloqot qilish imkoniyati mavjud, lekin bu ham ijtimoiy aloqalarni buzish, yolg'on va noto'g'ri axborotlarni tarqatish, internetda o'z-o'zini ifodalash, internet imkoniyatlaridan noto'g'ri

foydalanish kabi muammolarni yaratishi mumkin. Shuningdek, AT orqali ishlash ijtimoiy faollikni kamaytirib, insonlarni yolg'iz va depresiv holatga solishi mumkin.

3. Texnologik qarama-qarshilik. AT ning tez rivojlanishi va yangilanishi natijasida, texnologik qarama-qarshilik yuzaga kelishi mumkin. Bu esa texnologiyadan orqaga qolgan yoki texnologiyani o'rganishga qodir bo'lmagan insonlar uchun kasbiy, ta'limiy yoki ijtimoiy imkoniyatlarni cheklashi mumkin. Shuningdek, texnologik qarama-qarshilik mamlakatlar, mintaqalar yoki sohalarda o'rtasida ham kuchli farq yaratishi mumkin.

4. Ekologik muammolar. AT ning keng tarqalishi va foydalanilishi ham ekologik muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Masalan, kompyuterlar, telefonlar, printerlar va boshqa texnik vositalar ishlab chiqarish, foydalanish va tashlab yuborish jarayonida atmosfera, suv va tuproqni ifloslash, qayta ishlanadigan materiallarni kamaytirish kabi salbiy ta'sirlar yaratishi mumkin.

- Ijobiy:

Axborot texnologiyalari (AT) jamiyat va biznes uchun ko'plab ijobiy jihatlarni o'z ichiga oladi. AT ning ijobiy jihatlari quyidagilar bo'lishi mumkin:

1. Axborotga kirish. AT orqali turli sohalardagi axborotga tezkor va oson kirish imkoniyati mavjud. Bu esa ilm-fan, ta'lim, madaniyat, ijtimoiy aloqa, siyosat, iqtisodiyot va boshqa sohalarda yangiliklarni kuzatish, bilim va ko'nikmalarni oshirish, fikr-mulohazalarni almashish va ishbilarmonlikni rag'batlantirishga yordam beradi.

2. Axborotni saqlash va qayta ishlash. AT orqali katta hajmdagi axborotni raqamli shaklda saqlash, qayta ishlash, tahlil qilish, tartiblash va boshqarish mumkin. Bu esa axborotni sifatli, aniq va samarali tarzda ishlatish, axborot resurslarini kengaytirish, axborotni yo'qolishdan saqlash va axborotni o'zgartirishga qodir bo'lishga imkon yaratadi.

3. Axborotni uzatish. AT orqali axborotni har qanday masofaga, har qanday vaqtda va har qanday usulda uzatish mumkin. Bu esa muloqot va hamkorlikni oshirish, axborotni tez va xavfsiz tarzda tarqatish, axborotni keng jamoalarga yetkazish va axborotni turli formatlarda ko'rsatishga imkon beradi.

4. Axborotni ishlab chiqarish. AT orqali yangi axborotni yaratish, sintezlash, generatsiya qilish va ijodiylikni namoyish etish mumkin. Bu esa axborotni boyitish, axborotni yangi sohalarga kengaytirish, axborotni yangi maqsadlar uchun qo'llash va axborotni o'zgacha ifodalashga imkon beradi.

Axborot texnologiyalarini ta'lim tizimidagi o'rni, ijobiy va salbiy jihatlari

Axborot texnologiyalari ta'lim tizimida juda muhim ahamiyatga ega, chunki ular ta'lim jarayonini sifatli, samarali va zamonaviy qilishga yordam beradi. Axborot texnologiyalari ta'lim tizimida quyidagi yo'llarda qo'llaniladi:

1. Ta'lim jarayonlarida multimedia vositalaridan foydalanish, bu talabalarga xilma-xil axborot turlarini integratsiya qilgan o'quv materiallaridan foydalaniladi.

2. Ta'lim jarayonlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, bu talabalarga interaktiv muloqot, o'z-o'zini baholash, o'zlashtirish va amaliyot imkoniyatlarini beradi.

3. Ta'lim muassasalari uchun elektron axborot ta'lim tizimini yaratish, bu talabalarga o'zlarining o'quv jarayonlarini boshqarish, o'quv fanlarini tanlash, o'quv resurslariga kirish va o'zlarining natijalarini kuzatish imkoniyatini beradi.

4. Axborot ta'lim texnologiyalari fanlarini o'qitish, bu talabalarga zamonaviy axborot texnologiyalarini yaratish, ishlatish va rivojlantirishga doir ilg'or bilimlar va mahoratlar beradi.

Axborot texnologiyalari ta'lim tizimida talabalarning kreativ, innovatsion va intellektual qobiliyatlarini oshirishga ham hissa qo'shadi. Ular ta'limning barcha sohalarida talabalarga yangi imkoniyatlar va yo'nalishlar ochadi.

Axborot texnologiyalari ta'lim tizimida ko'p foydali jihatlari bor, lekin ba'zi salbiy jihatlari ham mavjud. Axborot texnologiyalari ta'lim tizimida quyidagi salbiy jihatlarni ajratish mumkin:

1. Axborot texnologiyalari ta'lim jarayonida o'qituvchi va talaba o'rtasidagi shaxsiy aloqa va munosabatni kamaytirishi mumkin. Bu esa talabalarning pedagogik yordamga ehtiyoji va o'qituvchining pedagogik mahoratini pasaytirishi mumkin.

2. Axborot texnologiyalari ta'lim jarayonida talabalarning o'z-o'zini boshqarish, o'zlashtirish va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini kamaytirishi mumkin. Bu esa talabalarning mustaqil o'rganish va hal qilish malakalarini buzishi mumkin.

3. Axborot texnologiyalari ta'lim jarayonida talabalarning axborotga qarshi tanqidiy yondashuvini yo'qotishi mumkin. Bu esa talabalarning axborotni tekshirish, tahlil qilish va baholash qobiliyatlarini kamaytirishi mumkin.

4. Axborot texnologiyalari ta'lim jarayonida talabalarning axborotning manbai va sifatiga qarshi bo'lgan ishonchini pasaytirishi mumkin. Bu esa talabalarning axborotni noto'g'ri, noqulay yoki zararli manbalaridan olishi mumkin.

5. Axborot texnologiyalari ta'lim jarayonida talabalarning axborotning miqdorini va turini nazorat qilishda qiyinchilik tug'dirishi mumkin.

Shunday qilib, axborot texnologiyalari ta'lim tizimida salbiy jihatlari ham mavjud, lekin ularni bartaraf etish yoki kamaytirish uchun o'qituvchilar va talabalar o'zaro hamkorlik qilishi, axborot texnologiyalaridan oqilona va samarali foydalanishi, axborotni tanlash, tekshirish, tahlil qilish va baholash qobiliyatlarini rivojlantirishi zarur.

Hulosa:

Maqola axborot texnologiyalari sohasidagi ijobiy va salbiy jihatlar to'g'risida olib borilgan ilmiy tahlilni yoritadi. Salbiy jihatlar, masalan, axborot xavfsizligi, ijtimoiy aloqalar, texnologik qarama-qarshilik, ekologik muammolar kabi muammolarni ko'rsatadi. Ijobiy jihatlar esa axborot texnologiyalarining ta'lim tizimida o'z o'rnini, ilmiy va tadqiqot sohalarida foydalanilishi, yangi axborotlar yaratilishi va saqlanishi,

shuningdek, axborotni o'rganish va o'zlashtirish uchun muhimlikni bildiradi. Maqolada ayni paytda axborot texnologiyalarining salbiy jihatlarini kamaytirish uchun taklif etiladigan tashabbuslar ham taqdim etilgan. Shu bilan birga, maqola axborot texnologiyalari sohasidagi muammolar va ularni hal qilishda o'rganuvchilarni hamkorlik va amaliyotga chaqirishga yo'riqnoma beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. uz.wikipedia.org
2. uz.tierient.com
3. inter-nauka.com
4. tuit.uz